

ประชุมเชิงปฏิบัติการ

หลักสูตร “เสริมสมรรถนะนักวิจัยเชิงพื้นที่” (ระยะที่ ๑)

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วันที่ ๑๘ - ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๙

ณ ห้องประชุมสิริราชภัฏ ชั้น ๙ อาคารภูมิราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

โดย อาจารย์ปิยวรรณ ปาลาศ

การทำวิจัยเชิงพื้นที่

- กระบวนการสร้างและใช้ความรู้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาหรือส่งเสริมศักยภาพของชุมชนและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในชุมชนท้องถิ่น

เงื่อนไขของการวิจัยเชิงพื้นที่

๑. กลไกและพื้นที่ (ชุมชน) มีส่วนร่วมในการตั้งโจทย์
๒. ภาคีกกลไกพื้นที่มีส่วนร่วมทำวิจัย
๓. มองเห็นความยั่งยืนจากการที่มีคนรับเอาความรู้ไปปฏิบัติต่อ
ในหน้าที่ของตน

งานวิจัยแบบเดิม	งานวิจัยชุมชน
➤ สร้างความรู้ใหม่ โดยนักวิชาการ	สร้างความรู้ใหม่ สร้างโดยชุมชนหลัก (นักวิชาการ เป็น Facilitators)
เน้นผลการวิจัย	เน้นกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
มีข้อเสนอแนะที่แก้ปัญหาคได้	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ใช้ฐาน “ทุน” ของชุมชน ➤ ต้องนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาคได้จริง

องค์ประกอบหลักของทำงานวิจัยเชิงพื้นที่

๑. นักวิจัยที่เป็นนักวิชาการ หรืออาจารย์มหาวิทยาลัย (Researcher as Facilitator)

๒. นักวิจัยที่เป็นชาวบ้านในชุมชน (Core team Actors)

๓. พื้นที่ (ชุมชน) และบริบทของพื้นที่

๔. ปัญหาและศักยภาพของชุมชน (โจทย์ คำถาม และประเด็นการวิจัยชุมชน)

๕. กระบวนการ และวิธีการวิจัย

คุณค่าของการทำวิจัยเชิงพื้นที่

๑. สร้างกลไกการจัดการกับปัญหา คือเกิดคน หรือกลุ่มคน ที่มีจิตอาสา และเกิดปฏิบัติการของการใช้ความรู้ใหม่
๒. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนเก่งขึ้น มั่นใจมากขึ้น (เกิดทักษะการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา เกิดความรู้ใหม่ และปรับวิธีคิดหรือกระบวนการทัศน์)
๓. ผู้ทำ (นักวิชาการ) เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ เห็นผู้อื่นได้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยใช้วิชาการที่เรียนมา

บทบาทของนักวิจัยเชิงพื้นที่

➤ นักวิจัยเชิงพื้นที่ต้องเป็นผู้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้แก่ชุมชน (Facilitator)

➤ เป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อช่วยแก้ปัญหาในเรื่องที่สามารถทำได้ โดยไม่นำความรู้สำเร็จรูปไปให้ชุมชน แต่ใช้การวิจัยเพื่อสร้างความรู้และเป็นเครื่องมือในการสร้างคน

➤ ทีมวิจัยต้องเข้าไปหาชาวบ้านด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน และเชื่อว่าชาวบ้านมีความรู้ในบริบทของตนเอง รวมถึงต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่ด่วนเอาความเชี่ยวชาญของตนไปตัดสินความถูกผิด หรือกำหนดการทำงานล่วงหน้า

ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักวิจัยเชิงพื้นที่

๑. ทักษะการทำวิจัยในสาขาของตนเอง (ต้องทำเป็น ทำได้จริง)
๒. ทักษะเชิงกระบวนการกับชุมชน (จับประเด็น ตั้งโจทย์ สื่อสาร)
๓. ทักษะการบริหารโครงการ

งานวิจัยเชิงพื้นที่ ไม่ควรเป็นงานประเด็นเดียว เพราะความเป็นพื้นที่หมายถึง ความซับซ้อน ปัญหาในพื้นที่เป็นที่รวมของหลายปัญหาย่อยที่สัมพันธ์กัน หากไม่ เข้าใจทั้งหมด การแก้ปัญหานั้นอาจจะสร้างปัญหาใหม่ที่ใหญ่กว่าเดิมได้ การเห็น ความเกี่ยวพันของปัญหาทั้งหมด ได้จากกระบวนการที่ทุกภาคีมีส่วนร่วมให้ข้อมูล และสร้างแผนผังเชิงโครงสร้างของปัญหา (สุธีระ ประเสริฐสรณ์. ๒๕๕๖)